

مروری بر وضعیت جنبش کارگری در سال ۱۴۰۲

www.davtalab.org

اردیبهشت ۱۴۰۳

مروری بر وضعیت جنبش کارگری در سال ۱۴۰۲

www.davtalab.org

اردیبهشت ۱۴۰۳

۴	 مقدمه
۵	 نکات کلیدی
۶	 بخش اول: مروری بر کنش‌های اعتراضی کارگران در سال ۱۴۰۲
۹	 دلایل اعتراضات بازنشستگان
۱۰	 مواجهه حکومت با کنش‌های کارگران
۱۱	 نگاهی به مهمترین اعتراضات کارگری
۱۶	 بخش دوم؛ مروری بر کارزارهای کارگری و صنفی در سال ۱۴۰۲
۲۰	 کارزارها و منشورهای مطالباتی
۲۳	 بخش سوم؛ مروری بر طرح‌ها، لوایح و سیاست‌گذاری‌ها در حوزه روابط کار
۳۴	 جمع بندی

چند ماه پس از سرکوب حکومتی اعتراضات مردمی در ایران که به جنبش "زن، زندگی، آزادی" مشهور شد و خالی شدن خیابان‌ها از حضور شهروندان معترض به سیاست‌های حکومت، در آغازین روزهای سال ۱۴۰۲ اعتراضات کارگری به وضعیت نامناسب اقتصادی و تصویب حداقل دستمزد سالانه، آن هم بدون در نظر گرفتن معیارهای مندرج در قانون کار، با قدرت بیشتری ادامه پیدا کرد. راه‌اندازی کارزارهای اعتراضی به مصوبه مزدی ۱۴۰۲ و پس از آن شروع اعتراضات در قالب تجمعات صنفی گروه‌های مختلفی از شاغلان و بازنشستگان، منجر به آن شد تا رشد کمی اعتراضات کارگری نسبت به مدت مشابه آن در سه ماهه نخست سال ۱۴۰۱، به ۴ برابر برسد.

در تیر ماه ۱۴۰۲ و در حالیکه مرکز آمار ایران نرخ تورم سالانه برای خانوارها را ۴۷٫۵ درصد اعلام کرد، درخواست نمایندگان تشکلهای کارگری از دیوان عدالت اداری برای لغو مصوبه دستمزد ۱۴۰۲ و ترمیم مزد سالانه رد شد. فعالان کارگری با استناد به بندهای یک و دو ماده ۴۱ قانون کار که بر مطابقت دستمزد با نرخ تورم و سبب معیشت خانوار تاکید دارد، خواستار ابطال دستمزد ۱۴۰۲ و برقراری مجدد مذاکرات مزدی در فضایی برابر و عادلانه شدند. با این حال دیوان عدالت اداری این شکایت را وارد ندانست و با استناد به اینکه اعضای رسمی شورایی کار از جمله اعضای کارگری، مصوبه مزدی را امضا کرده‌اند، از پذیرش شکایت کارگران سر باز زد.

رد درخواست نمایندگان کارگری برای ترمیم مزد در حالی بود که گزارش‌ها نشان می‌داد در نتیجه فقدان درآمد کافی برای امرار معاش، بحران اقتصادی و آثار و تبعات ناشی از پاندمی، بسیاری از کودکان ایرانی که عمدتاً در خانواده‌های کارگری زندگی می‌کنند، از تحصیل بازمانده‌اند.^۱ از طرفی با افزایش جمعیت زیر خط فقر مطلق، امکان زندگی در شهرهای بزرگ که نیاز به درآمد حداقل ۲۰ تا ۳۰ میلیونی دارند، برای کارگرانی دستمزد حداقلی مصوب وزارت کار را دریافت می‌کنند، میسر نیست و گزارش‌های رسمی از افزایش زاغه‌نشینی در کشور حکایت دارد.

تارنمای داوطلب در گزارش پیش رو وضعیت کارگران ایران در یک سال گذشته را مورد بررسی قرار داده است. این گزارش در سه بخش تنظیم شده است:

- بررسی کنش‌های مطالبه‌گرانه کارگران در سال ۱۴۰۲
- مروری بر کارزارهای برگزار شده توسط گروه‌های کارگری در سال ۱۴۰۲
- بررسی لوايح، طرح‌ها و مصوبات تاثیرگذار بر وضعیت روابط کار

۱. مرکز آمار ایران در گزارشی با عنوان «گزارش وضعیت اجتماعی و فرهنگی ایران بهار ۱۴۰۲» اعلام کرد که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲، بیش از ۵۵۶ هزار کودک ۱۵ تا ۱۷ ساله از تحصیل بازمانده‌اند که بیش از ۲۹۵ هزار نفر آن‌ها پسر و بیش از ۲۶۱ هزار نفر هم دختر هستند.

نکات کلیدی

پیش از آنکه به صورت تفصیلی به وقایع یک سال گذشته بپردازیم، به شکل اجمالی به برخی یافته‌های گزارش پیش رو اشاره می‌کنیم:

- تحقیقات داوطلب نشان می‌دهد که از فرودین تا اسفند ۱۴۰۲، دست‌کم ۱۴۶۰ تجمع و اعتصاب کارگری در سطح کشور برگزار شده است.

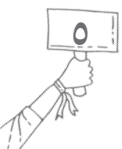
- در یک سال گذشته، بازنشستگان صندوق‌های مختلف از صندوق تامین اجتماعی تا صندوق بازنشستگی کشوری، صندوق نفت و صندوق فولاد بیش از کارگران شاغل و سایر گروه‌ها به سیاست‌های دولت مبنی بر نادیده گرفتن حقوق بازنشستگان اعتراض کرده‌اند و در زمینه برگزاری اعتراضات کارگری پیش‌تاز بوده‌اند.

- در یک سال گذشته، ده‌ها فعال صنفی و کارگری فقط به دلیل تلاش برای دفاع از حقوق صنفی و کارگری تحت پیگرد قانونی قرار گرفتند. از جمله بیش از ۱۰ معلم که در زندان هستند، حدود ۶۰ معلم با پرونده‌های باز قضایی مواجه هستند و برای بیش از ۱۲۰ نفر از فعالان صنفی احکام اداری چون «حذف از رتبه‌بندی»، «انفصال از خدمت»، «تقلیل گروه»، «جریمه نقدی» و «کسر از حقوق» صادر شده است.

- قراردادهای موقت منجر به ناامنی شغلی گسترده شده و کارگران زیادی در طول یک سال گذشته از کار اخراج شده‌اند. این اخراج‌ها در پاره‌ای از موارد منجر به آسیب‌های روانی و خودکشی دست‌کم ۶۶ کارگر شده است.

- کارگران ایران همچنان در فقدان سازماندهی تشکیلاتی، با برگزاری تجمعات، اعتصابات و راه‌اندازی کارزارهای مجازی (گاهی با بیش از صد هزار امضا) به اقدامات دولت و مجلس اعتراض کرده‌اند. گرچه برخی از اعتراضات به عقب‌نشینی دولت و کارفرمایان از مواضع‌شان منجر شده اما همچنان در بسیاری از موارد به نتیجه مطلوب نرسیده است.

- علاوه بر اینها در یک سال گذشته طرح‌ها و لوایحی در دستور کار دولت و مجلس قرار گرفته که تصویب برخی از آنها می‌تواند تاثیر مثبت یا منفی زیادی بر وضعیت شغلی و زیستی کارگران داشته باشد.

بخش اول:

مروری بر کنش های
اعتراضی کارگران در
سال ۱۴۰۲

تحقیقات داوطلب نشان می‌دهد که مهم‌ترین و پرتعدادترین اعتراضات و کنش‌های کارگری و صنفی در یک سال گذشته توسط این گروه‌ها برگزار شده است:

- بازنشستگان مخابرات
- بازنشستگان تامین اجتماعی
- بازنشستگان کشوری
- بازنشستگان فولاد
- بازنشستگان نفت
- کارگران رسمی و ارکان ثالث پالایشگاه‌ها، سکوها و پایانه‌های نفت و گاز
- کارگران معادن
- پرستاران
- معلمان
- کارگران شرکت‌های بزرگ صنعتی همچون فولاد اهواز و ذوب آهن اصفهان

در حالیکه ناکافی بودن سطح درآمد و مطالبات معیشتی مهمترین و محوری‌ترین دلیل گسترده شدن اعتراضات کارگری در سطح شاغلان و بازنشستگان بوده اما با بررسی جزئیات مطالبات مطرح شده در جریان کنش‌های کارگری می‌توان مطالبات این دو گروه را تقسیم و دسته‌بندی کرد. بر این اساس مطالباتی که منجر به شکل‌گیری اعتراضاتی در بین شاغلان شده‌است، شامل موارد زیر است:

- * معوقات مزدی ۲ تا ۱۰ ماهه
- * عقب‌افتادگی بیمه و مزایای رفاهی
- * اعتراض به تعیین سقف حقوق (برای کارکنان سکوهای نفتی)
- * اعتراض به تداوم فعالیت پیمانکاران در بیشتر واحدهای تولیدی، صنعتی و خدماتی
- * اعتراض به دستمزدهای پایین
- * اعتراض به عدم اجرا و بازنگری طرح طبقه‌بندی مشاغل
- * اعتراض به عدم موافقت با ایجاد و راه‌اندازی نهاد و تشکل کارگری در محیط کار
- * اعتراض به تعلیق، تنبیه و اخراج فعالان صنفی و کارگری از محیط‌های کار
- * اعتراض به بی‌توجهی کارفرمایان به ایمنی و بهداشت کار و از دست رفتن جان کارگران در پی فقدان ایمنی و فقدان امنیت شغلی (کارگران معدن طزره سمنان، کارخانه فولاد گیلان و کارگران پتروشیمی چوار ایلام)
- * اعتراض به حذف سنوات ارفاقی کارگران مشاغل سخت و زیان‌آور در قانون برنامه هفتم توسعه
- * اعتراض به تبعیض در خصوص پرداخت حقوق و مزایا میان کارگران برخی حوزه‌ها همچون نفت، گاز و پتروشیمی
- * عدم اجرای صحیح قانون تعرفه‌گذاری خدمات پرستاری، تبعیض در پرداخت‌ها و دستمزدهای کم
- * اعتراض به عدم ترمیم دستمزد مصوب سال ۱۴۰۲ مطابق با نرخ تورم
- * اعتراض به عدم اجرای همسان‌سازی حقوق بازنشستگان و عدم اجرای تعهدات درمانی توسط دولت
- * اعتراض به عدم اجرای قوانین، مقررات و آئین‌نامه‌های حمایتی
- * اعتراض به ادغام برخی صندوق بازنشستگی (صندوق بازنشستگی نفت)
- * اعتراض به تصویب نشدن طرح حذف نیروهای پیمانکاری
- * اعتراض به جذب نیروهای غیربومی (کارگران معدن طلا و سنگ آق‌دره و کارگران پتروشیمی چوار)
- * اعتراض به تعطیلی پروژه و بیکاری کارگران (مورد پتروشیمی دهلران)
- * اعتراض به تداوم پرونده‌سازی امنیتی و قضایی علیه فعالان صنفی معلمان با راه‌اندازی کارزار صدهزار امضایی

دلایل اعتراضات بازنشستگان

- ◎ **بازنشستگان مخابرات:** عدم اجرای آیین نامه ۸۹ (مانند عدم اجرای آیین نامه ۸۹ در خصوص لزوم تعهد شرکت مخابرات در قبال پرداخت تمامی مزایای رفاهی و استخدامی پس از واگذاری)، افزایش سهم بیمه تکمیلی از ۲۰ به ۵۰ درصد و عدم پرداخت رفاهیات و سهم خواروبار
- ◎ **بازنشستگان کشوری:** اعتراض به پایین بودن مستمری‌ها، عدم اجرای همسان‌سازی و کمبود مزایا و خدمات رفاهی و درمانی برای بازنشستگان
- ◎ **بازنشستگان تامین اجتماعی:** عدم افزایش مستمری‌ها براساس خط فقر، عدم بهبود وضعیت بیمه پایه، عدم ارائه خدمات درمانی رایگان و باکیفیت و اصلاحات ضد تامین اجتماعی در برنامه هفتم توسعه
- ◎ **بازنشستگان فولاد:** اعتراض به مستمری زیر خط فقر، عدم اجرای آیین نامه و قوانین خاص فولادی، انتقاد نسبت به عدم اجرای تعهدات درمانی مطابق با آیین نامه فولاد
- ◎ **بازنشستگان نفت:** اعتراض به طرح دولت برای ادغام صندوق بازنشستگی نفت با صندوق بازنشستگی کشوری

مطالبه مشترک همه گروه‌های بازنشستگان:

- کافی نبودن مستمری
- عدم اجرای همسان‌سازی حقوق شاغلان و بازنشستگان
- کافی نبودن خدمات بیمه تکمیلی و خدمات رفاهی

مواجهه حکومت با کنش‌های کارگران

مواجهه حکومت با مطالبات کارگران و بازنشستگان عموماً در پنج سطح دنبال شده است:

منفعلا نه و غیرپاسخگو: در بسیاری از موارد، دولت در پاسخگویی به مطالبات قانونی شاغلان و بازنشستگان منفعلا نه عمل کرده و نسبت به وعده‌هایی که داده پاسخگو نبوده است.

واکنشی: پرونده‌سازی اداری، امنیتی و قضایی، بازداشت و صدور احکام حبس و مجازات‌های بازدارنده از جمله اقدامات حکومت در مواجهه با کنشگران صنفی و کارگری است. همچنین رد درخواست تشکیل‌های کارگری برای "ترمیم مزد سالانه مطابق با نرخ تورم" از سوی دیوان عدالت اداری، رد نامه ۱۲۰۰ امضای معلمان توسط دولت و قوه قضائیه و همچنین تصویب یکجانبه مزد ۱۴۰۳ بدون حصول توافق نهایی با گروه کارگری در مذاکرات سه‌جانبه را می‌توان در این دسته‌بندی قرار داد.

اجرای نامناسب و تبعیض آمیز قوانین: با وجود اجرایی شدن برخی قوانین و مقررات همچون "قانون رتبه‌بندی معلمان" یا "قانون تعرفه‌گذاری خدمات پرستاری" پس از سال‌ها، همچنان گزارش‌هایی مبنی بر عدم اجرای عادلانه و متناسب این قوانین و همچنین شیوه اجرای تبعیض آمیز قوانینی چون رتبه‌بندی معلمان بویژه در خصوص فعالان صنفی منتشر می‌شود.

تدوین و تصویب قوانین و مقررات ضدکارگری: تصویب مفاد ضدکارگری "لایحه و سپس قانون برنامه هفتم توسعه" توسط مجلس بر عمق نارضایتی‌ها اضافه کرده است. از جمله مفاد این قانون، "افزایش سن بازنشستگی" برای مردان ۳۵ سال و برای زنان به ۳۰ سال به صورت پلکانی و همچنین "طرح ادغام صندوق‌های بازنشستگی" است.

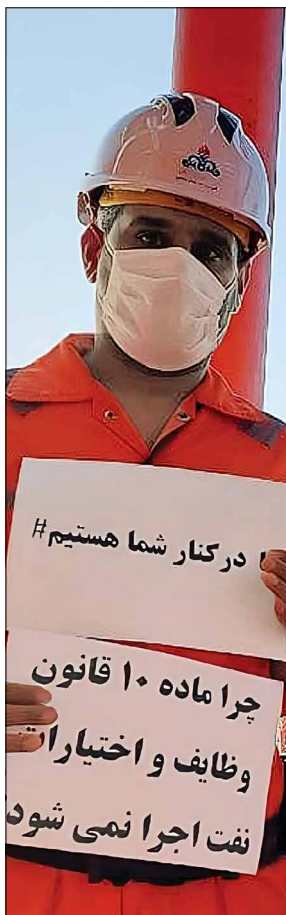
تهدیدآمیز و سرکوبگرانه: صدور حکم حبس، شلاق و جزای نقدی برای ۱۷ کارگر معترض گروه ملی فولاد اهواز که البته به مدت سه سال به حالت تعلیق درآمد و همچنین بازداشت ۳۲ نفر از کارگران معادن طلا و سنگ تراورتن آق‌دره تکاب با اتهامات امنیتی از جمله این اقدامات بود. مروری بر خبرهای منتشر شده در کانال تلگرامی اتحادیه آزاد کارگران نشان می‌دهد که افرادی چون "مظفر صالح‌نیا" از اعضای هیئت مدیره اتحادیه آزاد کارگران ایران، "خبات دهدار" و "رامیار دهدار" دو فعال مدنی و کارگری شهر سنندج، مجید حمیدی فعال کارگری اهل سنندج و "ریحانه انصاری‌نژاد" فعال کارگری از جمله بازداشت‌شدگان کارگری در یک سال گذشته هستند. برخی از آنها بعد از مدت کوتاهی آزاد شده‌اند و برخی دیگر کماکان در بازداشت به سر می‌برند.

نگاهی به مهمترین اعتراضات کارگری

گرچه بسیاری از گزارش‌های مرتبط با تجمعات و اعتصابات کارگری از طریق رسانه‌های رسمی داخلی پوشش داده نمی‌شود، اما تارنمای «داوطلب» تلاش کرده با جمع‌آوری خبرهای اعتراضات از سایت‌ها، کانال‌ها و صفحات مجازی و انتشار و دسته‌بندی آنها در قالب گزارش‌های ماهانه، تصویری نسبتاً مستند و بدون اغراق از کانون‌های بحران کارگری بدست آورد. با این توضیح که برخی از این اعتراضات با وسعت بیشتری به لحاظ "سطح مشارکت" و "پراکندگی جغرافیایی" مواجه بودند و مطالبات جمعی تعداد بیشتری از کارگران و مزدبگیران را نمایندگی می‌کردند، در این قسمت به تعدادی از مهمترین کنش‌های صنفی و کارگری یک سال گذشته خواهیم پرداخت.

اعتراضات کارگران سکوهای نفت و گاز و بازنشستگان نفت

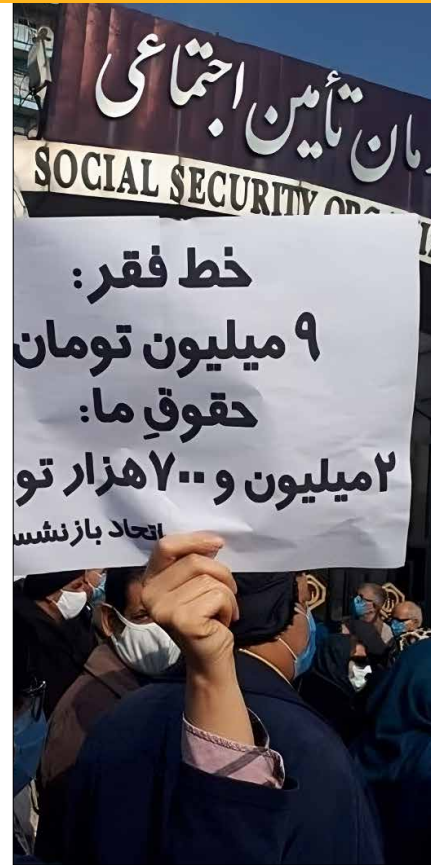
پرتکرارترین کنش‌های صنفی کارگری در بین شاغلین را کارگران رسمی و ارکان ثالث پالایشگاه‌ها، سکوها و پایانه‌های نفت و گاز در راستای پیگیری مطالبات خود برگزار کرده‌اند. بر اساس [آخرین گزارش‌های منتشر شده](#) از مجموع ۲۰۵ هزار نیروی شاغل در صنعت نفت ایران، ۶۱ هزار نفر نیروی رسمی، ۴ هزار نیروی مدت‌معین، ۳۴ تا ۳۵ هزار نفر نیروی مدت‌موقت و ۱۰۵ هزار نفر **نیروی ارکان ثالث** هستند، در حالیکه در پاییز و زمستان ۱۴۰۱ اعتراضات کارگران پروژه‌ای و پیمانی پروژه‌های نفت، گاز و پتروشیمی در قالب کمپین افزایش دستمزد اوج گرفت و با تهدید به اخراج بیش از چهارهزار کارگر معترض پارس جنوبی مواجه شد، در فاصله تابستان تا زمستان ۱۴۰۲، برگزاری تجمعات اعتراضی کارگران رسمی و در مواردی ارکان ثالث خبرساز شد. گرچه اعتراض این گروه از کارگران در یک سال گذشته پیرامون عدم اجرای ماده ۱۰ قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت به صورت پراکنده در جریان بوده، اما با اجرای نه چندان مناسب این قانون و تعیین سقف حقوق برای کارکنان نفت وارد فاز تازه‌ای شد. معترضان که عمدتاً کارکنان رسمی واحدهای نفتی هستند، **خواستار حذف کامل سقف حقوق و پرداخت دستمزد بر اساس قوانین استخدامی هستند.** علاوه بر کارگران رسمی نفت، کارگران ارکان ثالث نفت نیز به تبعیض‌های شغلی در میان کارکنان این وزارتخانه معترضند. معترضان خواهان تبدیل وضعیت قراردادهای کاری، اصلاح طرح طبقه‌بندی مشاغل، صدور نفت کارت و بن کارت، دریافت تسهیلات کم بهره همانند کارگران رسمی و قراردادی و همکاری در ایجاد تعاونی مسکن هستند. خواسته‌هایی که همچنان به آنها رسیدگی نشده است.

بازنشستگان تامین اجتماعی

با گسترده شدن بحران اقتصادی و شکاف روزافزون درآمد از معیشت، همه روزه گروه‌های زیادی از مزدبگیران به صف معترضان به سیاست‌های حکومت می‌پیوندند. در این میان سهم بازنشستگان و مستمری‌بگیران تامین اجتماعی که ۴ تا ۶ میلیون نفر برآورد می‌شوند، از سایر گروه‌ها بیشتر است. آنها در یک سال گذشته نیز به شرایط سخت معیشتی اعتراض کرده‌اند.

تقریباً هر هفته، دسته‌های چند ده نفره‌ای از آنها در شهرهای مختلف، در مقابل ادارات تامین اجتماعی تجمع می‌کنند. در برخی از شهرهای این استان همچون شوش و اهواز که تجربه سازماندهی کارگری در میان کارگران برخی از شرکت‌ها همچون نیشکر هفت‌تپه و فولاد اهواز وجود داشته، این اعتراضات با گستردگی و تعدد بیشتری بدون توقف و به صورت هفتگی در گرما و سرمای هوا صورت گرفته است. آنها ساعت‌ها در مقابل ادارات تامین اجتماعی می‌ایستند و با سر دادن شعارهایی خطاب به دولت و مجلس از مشکلاتشان می‌گویند.

یکی از مهمترین مطالبات آنها، دریافت مستمری متناسب با هزینه‌های زندگی روزمره، خدمات درمانی کارآمد و حمایتی و اجرای قانون "همسان‌سازی" است. با وجود اینکه مسئولان سال‌هاست که وعده اجرای مصوبه همسان‌سازی حقوق بازنشستگان با شاغلان را می‌دهند اما این اتفاق در عمل رخ نمی‌دهد و موضوع همسان‌سازی بازنشستگان در سال گذشته هم به صورت ناقص اجرا شد. اشتغال بازنشستگان کشور (به ویژه بازنشستگان سازمان تامین اجتماعی) در دوران شروع دریافت مستمری، یکی از آسیب‌های رایج در بازار کار است که در ایران با کاهش ارزش پول ملی و افزایش روند مداوم تورم بالای ۴۰ درصدی در کشور، به پدیده‌ای رایج در اقتصاد بدل شده است.

بازنشستگان کشوری

همچون بازنشستگان تامین اجتماعی، بازنشستگان کشوری هم سال‌هاست که به شرایط معیشتی خود اعتراض دارند؛ اعتراضی که از ناکافی بودن مستمری ماهانه تا ناکارآمد بودن بیمه‌های درمانی را دربرمی‌گیرد؛ این بازنشستگان بارها به نهادهای مسئول مراجعه کرده‌اند و خواستار پاسخگویی به مطالبات خود شده‌اند؛ مطالباتی که به نظر می‌رسد با سخت‌تر شدن شرایط معیشتی، برجسته‌تر شده است.

بازنشستگان کشوری، مستمری‌بگیران صندوق بازنشستگی کشوری هستند که این صندوق نیز زیرمجموعه وزارت رفاه است. قانون مدیریت خدمات کشوری که سال ۱۳۸۶ تصویب شد، بندهای مغفول مانده‌ای دارد که بازنشستگان خواستار احیا و اجرای کامل آنها هستند؛ این بندها شامل ماده ۶۴ و ۱۲۵ این قانون است؛ ماده ۶۴ که یک تبصره نیز به همراه دارد، مربوط به لزوم همترازی حقوق بازنشستگان با شاغلان هم‌ردیف است و به صراحت می‌گوید که هرچقدر به حقوق شاغلان دولت افزوده شود، باید به مستمری بازنشستگان نیز اضافه شود؛ ماده ۱۲۵ نیز مربوط به لزوم افزایش سالانه مستمری براساس نرخ تورم رسمی است که هنوز اجرایی نشده است. همچنین «ناکارآمدی بیمه» از جمله نارضایتی‌های اصلی بازنشستگان کشوری است؛ آنها خواهان این هستند که ردیف بودجه برای ارتقای بیمه پایه در نظر گرفته شود و بیمه‌ها تجمع شوند تا دیگر نیازی به بیمه تکمیلی نداشته باشند.

اعتراضات بازنشستگان مخابرات

دایره مطالبه‌گری بازنشستگان اما به بازنشستگان تامین اجتماعی و یا بازنشستگان کشوری محدود نمی‌شود. بیش از دو سال است که «دوشنبه‌ها» روز مخابراتی‌هاست. در کنار بازنشستگان تامین اجتماعی، بازنشستگان و کارکنان مخابرات نیز در ادامه تجمعات سال‌های گذشته و در اعتراض به تاخیر در پرداخت مطالبات و پرداخت نشدن کمک هزینه‌های رفاهی، تجمعات خود را به صورت هفتگی برگزار کرده‌اند. اعتراض این گروه از بازنشستگان به نقض حقوق کارگران پس از خصوصی‌سازی مخابرات در دهه ۸۰ شمسی است. به نحوی که عواقب آن حالا منجر به حذف مزایای رفاهی، بیمه‌ای و استخدامی کارگران شده است. آنچه بیش از هر چیزی بازنشستگان را آزار می‌دهد بلاتکلیفی است. وزیر ارتباطات در فروردین ۱۴۰۲ اعلام کرد که با اینکه وزارت ارتباطات الزامی بابت پیگیری وضعیت کارگران و بازنشستگان مخابرات - به دلیل واگذار شدن این شرکت به بخش خصوصی - ندارد اما از مخابرات خواسته تا نسبت به تسویه مطالبات بازنشستگان اقدامات لازم را انجام دهد. در همین راستا، شرکت مخابرات و هیات مدیره این شرکت به شرکت‌های مخابرات هر استان دستور داد تا از محل فروش دارایی‌های غیرمولد مخابرات، مطالبات بازنشستگان را پرداخت کنند. موضوعی که همچنان در حال رسیدگی است و با توجه به تداوم اعتراضات بازنشستگان به نتیجه مطلوب نرسیده است.

کارگران معادن

از جمله گروه‌هایی که صدای اعتراضات آنها در یک سال گذشته شنیده شد، کارگران معادن بودند. رواج قراردادهای موقت، بی‌ثباتی شغلی و تعدد حوادث کار بویژه در معادن زغال‌سنگ و آسیب‌دیدگی و کشته شدن کارگران در پی عدم رعایت اصول ایمنی و بهداشت کار به چالشی مهم در سال‌ها و بویژه ماه‌های گذشته تبدیل شده است. بسیاری از کارگران، واگذاری معادن به بخش خصوصی بدون نظارت کافی بر عملکرد آنها را مهم‌ترین عامل افزایش بحران در این حوزه می‌دانند. علاوه بر اینها اعتراضات کارگری در برخی معادن در پی بیکاری نیروی کار و به کارگیری نیروی غیربومی در جریان بوده است. از جمله این اعتراضات کارگران معادن که در یک سال گذشته خبرساز شده می‌توان به اعتراضات «کارگران معدن طزره» در پی کشته شدن شش کارگر این معدن در حین کار اشاره کرد. پس از این حادثه، تعدادی از این کارگران با تجمع در محوطه معدن ضمن ابراز نگرانی از آینده شغلی خود، خواستار حذف پیمانکاران برای بهبود وضعیت شغلی خود در معدن شدند. اعتراضات آنها منجر به آن شد تا سرانجام کارفرمای معدن رزمجاه طزره دامغان به اتهام قتل غیرعمد در حادثه این معدن که به مرگ ۶ کارگر در شهریور ۱۴۰۲ منجر شد، به دلیل بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی حین کار، محکوم به سه سال حبس تعزیری شود.

در مورد دیگری از اعتراضات کارگران معادن در سال گذشته می‌توان به درگیری‌های رخ داده میان اهالی بومی جویای کار با مدیران معدن در معدن سنگ تراورتن آق‌دره تکاب اشاره کرد. نهم مرداد ۱۴۰۲، در پی اعتراض دو فرد جویای کار در مقابل معدن سنگ تراورتن آق‌دره در شهر تکاب آذربایجان غربی، درگیری میان اهالی روستا و نیروهای انتظامی پیش آمد که منجر به تیراندازی و مجروح شدن دو نفر از اهالی و تعقیب و گریز میان مردم و نیروهای انتظامی شد. نیروهای امنیتی و انتظامی اما در شامگاه نهم مرداد با حمله به خانه‌های روستائیان، ۳۲ نفر از اهالی که همگی از کارگران دو معدن طلا و سنگ آق‌دره بودند را بازداشت کردند که به زعم آنها در جریان درگیری حضور پررنگ‌تری داشتند. کارگران بازداشت شده در نهایت با وثیقه‌های ششصد تا یک میلیارد و دویست میلیون تومانی آزاد شدند. ۶ تن از آنها بیش از دو ماه در زندان ماندند و در نهایت با تامین وثیقه از زندان ارومیه آزاد شدند. هنوز رای نهایی در خصوص اتهامات وارده به کارگران، صادر نشده است. روستای آق‌دره دو معدن بزرگ طلای خاورمیانه و یک معدن بزرگ سنگ تراورتن را در خود جای داده است و توسط بخش خصوصی اداره می‌شود. با وجود تعهد مسئولین این معادن برای به‌کارگیری نیروی کار بومی همچنان چالش اشتغال به کار اهالی روستای آق‌دره حل نشده باقی مانده است.

معلمان

هفته پایانی مرداد ۱۴۰۲ مصادف بود با اخراج "شیوا عاملی‌راد" فعال صنفی معلمان از آموزش و پرورش که به نمایندگی از شورای هماهنگی تشکلهای صنفی فرهنگیان در مراسم اهدای جایزه ویژهی صلح بنیاد ۱۸ می کروی جنوبی به شورای هماهنگی شرکت کرده بود. به گزارش [کانال تلگرامی این شورا](#) پس از دریافت این جایزه توسط شیوا عاملی راد، اداره‌ی آموزش و پرورش شهرستان مریوان در کردستان، بدون اعمال روند اداری و فراهم کردن امکان حق اعتراض، این دبیر آموزش و پرورش شهر مریوان را با ۱۸ سال سابقه‌ی تدریس از کار اخراج کرد.

این تنها یک نمونه از شیوه برخورد حکومت با کنشگران صنفی معلمان در شش ماه گذشته بوده است. گزارش‌های منتشر شده در کانال شورای هماهنگی تشکلهای صنفی فرهنگیان، بیانگر آن است که در حال حاضر حدود ۱۰ فعال صنفی با احکام ۱ تا ۱۲ سال حبس در زندان به سر می‌برند و ۱۰ تن دیگر از این معلمان در حالی که مدتی از محکومیت قضایی خود را در زندان گذرانده‌اند با پابند الکترونیک از زندان آزاد شده‌اند. این در حالیست که حدود ۶۰ معلم با پرونده‌های باز قضایی مواجه هستند و برای بیش از ۱۲۰ نفر از فعالان صنفی احکام اداری چون «حذف از رتبه‌بندی»، «انفصال از خدمت»، «تقلیل گروه»، «جریمه نقدی» و «کسر از حقوق» صادر شده است.

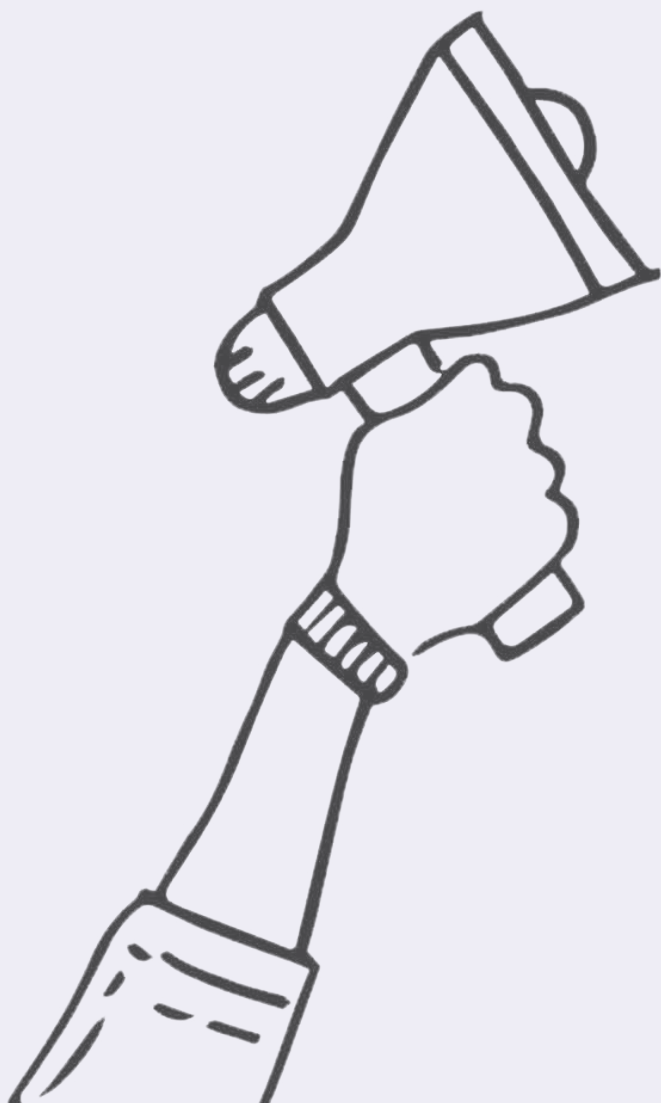

پرستاران

سال گذشته برای پرستاران نیز با تداوم اعتراض به شیوه اجرای قانون تعرفه‌گذاری خدمات پرستاری و آنچه معترضان بی‌عدالتی در پرداخت‌ها می‌دانستند، آغاز شد و در زمستان ۱۴۰۲ به اوج خود رسید. مروری بر تجمعات اعتراضی برگزار شده در بازه زمانی مورد مطالعه این گزارش نشان می‌دهد که برخی تجمعات پراکنده در مراکز بیمارستانی در اعتراض به عدم اجرای مناسب قانون تعرفه‌گذاری و بی‌توجهی به مطالبات مزدی پرستاران برگزار شده که در میان آنها تجمع شهریور ماه [کارکنان بیمارستان دولتی میلاد](#) در تهران به دلیل همراهی مراجعین با پرستاران معترض و تجمع چند روزه پرستاران بیمارستان‌های شیراز در اسفند ماه، از سایرین بیشتر خبرساز شد.

عدم پاسخگویی حاکمیت به مطالبات جامعه پرستاری منجر به آن شد تا انتخابات نظام پرستاری امسال نیز با استقبال اندکی از سوی پرستاران مواجه شود. به نحوی که بر اساس گزارش‌های [کانال تلگرامی خانه پرستار](#) در ششمین دوره انتخابات هیئت مدیره‌های نظام پرستاری که در مهرماه ۱۴۰۲ برگزار شد، تنها حدود ۲۰ درصد اعضای سازمان نظام پرستاری مشارکت داشتند و ناامیدی و نارضایتی جامعه پرستاری از عملکرد ضعیف سازمان نظام پرستاری در دوره گذشته و همچنین رد صلاحیت اعضای ارشد تشکلهای صنفی همچون دبیرکل "خانه پرستار" که مخالف سیاست‌های وزارت بهداشت در سالهای اخیر بوده‌اند، باعث شد که حدود ۸۰ درصد جامعه پرستاری در انتخابات سازمان صنفی خود شرکت نکنند و به عبارتی این انتخابات را تحریم کنند.

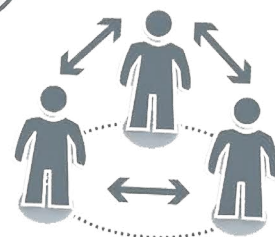
بخش دوم؛
مروری
بر کارزارهای کارگری و صنفی
در سال ۱۴۰۲

علاوه بر اعتراضات خیابانی و میدانی، انتشار بیانیه‌ها و راه‌اندازی کارزارهای اعتراضی، بخشی از کنش‌های مطالبه‌گرانه کارگران و مزدبگیران در ایران است. این روند بویژه در یک سال گذشته به دلیل تداوم محدودیت‌های حکومت برای فعالیت آزادانه تشکلهای مستقل صنفی و کارگری افزایش یافته است. کارکرد موردانتظار این کارزارها و منشورهای مطالباتی، همگرایی بیشتر گروه‌های مختلف کارگری و صنفی و ایجاد شبکه‌های همکاری میان آنهاست. مروری بر روند مطالبه‌گری کارگران و مزدبگیران در سال ۱۴۰۲ بیانگر آن است که راه‌اندازی کارزارهای مطالباتی و اعتراضی به بخش محوری فعالیت گروههایی تبدیل شده که از امکان سازماندهی تشکیلاتی محرومند و در کنار اعتراضات پراکنده خیابانی از فرصت راه‌اندازی کمپین‌های مجازی به عنوان راهکاری برای شنیده شدن صدای خود و جلب مشارکت بیشتر استفاده می‌کنند. در روزهای پایانی سال ۱۴۰۲، مروری خواهیم داشت بر تعدادی از مهمترین کارزارهای مجازی برگزار شده از سوی کارگران و فعالان صنفی در سالی که گذشت. سالی که آغاز و پایان آن با دغدغه حداقل دستمزد سالانه کارگران و بحران «تامین معیشت» گره خورده است.

بررسی‌های داوطلب نشان می‌دهد که در فاصله فروردین تا اسفند ۱۴۰۲، کارزارهای مجازی عمدتاً موضوع «دستمزد» و تامین معیشت را هدف قرار داده‌اند. گرچه موضوعاتی چون تامین امنیت شغلی و مقابله با تبعیض در پرداخت حقوق و مزایا نیز از جمله مهمترین مطالبات مطرح شده در کارزارهای اعتراضی است اما حتی چنین کارزارهایی نیز در بطن خود موضوع تامین معیشت و دستمزد عادلانه را دنبال می‌کنند. دغدغه تامین معاش و بحران اقتصادی خانوارهای کارگری منجر به این شده که تشکلیابی و سازماندهی چندان در الویت کارزارهای مجازی نباشد و به نظر می‌رسد موضوع پیگیری مطالبات از طریق سازمان‌یابی تشکیلاتی همچنان به دغدغه جدی نیروی کار تبدیل نشده یا به صورت سیستماتیک از آن حساسیت‌زدایی شده است. در عین حال این کارزارها عمدتاً توسط دو گروه از بازیگران برگزار شده‌اند؛

بخش زیادی از کارزارهای مجازی مرتبط با موضوع «دستمزد» را در یک سال گذشته گروه‌ها و افراد وابسته به تشکلهای شبه‌حاکمیتی چون شورای اسلامی کار و یا انجمن‌های صنفی برگزار کرده‌اند. تشکلهایی که با توجه به انحصار تشکیلاتی که حکومت به طور قانونی در اختیار آنها قرار داده می‌توانند از همه ظرفیت‌ها برای بیان مطالبات استفاده کنند. با این حال به دلیل فقدان سازوکار دموکراتیک در ساختار تشکیلاتی خود و مداخله حکومت در روند فعالیت آنها از استقلال و قدرت نمایندگی کافی برای پیگیری مطالبات کارگران برخوردار نیستند. چندان تمایلی به بسیج نیروها برای برگزاری تجمعات و اجتماعات خیابانی ندارند و امروز به یکی از دهها تریبونی تبدیل شده‌اند که با راه‌اندازی کارزارهای اعتراضی صرفاً صدای بخشی از مطالبات کارگران را به گوش مسئولان می‌رسانند و به دلیل ضعف پشتیبانی از سوی بدنه از قدرت جان‌ه‌زن و لابی‌گری اثربخش بهره‌مندند.

در مقابل این گروه اما گروه‌ها و کنشگران مستقلی قرار دارند که به دلیل شکاف‌ها و گسست‌های ساختاری و ایدئولوژیک نسبتی با گروه قبلی ندارند و اغلب مطالبات و خواست‌های اپوزیسیون در داخل و خارج از کشور را نمایندگی می‌کنند. این دسته عمدتاً به صورت مجازی فعالیت می‌کنند و فاقد هرگونه سازماندهی تشکیلاتی هستند. بیانیه‌ها و کارزارهای مطالباتی این گروه اغلب به دلیل درهم آمیختن مطالبات صنفی و سیاسی به خروجی رادیکالیزه شده‌ای منجر می‌شود که امکان جلب مشارکت حداکثری از میان بدنه کارگری را ندارد. ضعف در تامین منابع برای جلب حمایت گروه‌های مختلف از میان بدنه کارگری و امنیتی‌سازی فضای مطالبه‌گری از سوی حکومت برای فعالیت آزادانه این گروه‌ها منجر به این شده که آنها از قدرت نمایندگی لازم برای بیان مطالبات کارگران برخوردار نباشند. در چنین فضایی گروه‌ها و کنشگران مستقل کارگری تلاش می‌کنند از ایجاد و راه‌اندازی کارزارهای مجازی برای بیان مطالبات بخشی از کارگران استفاده کنند.

فارغ از اینکه کدامیک از این دو گروه در راهاندازی کارزارهای برگزار شده در یک سال گذشته فعال‌تر ظاهر شده‌اند، مهمترین نقاط ضعف این کارزارها را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:

- عدم تبیین استراتژی برای موفقیت در کارزارها :

هدف از برگزاری هر کارزار مجازی به نتیجه رساندن مهمترین مطالبات مطرح شده در آن کارزار است. به همین دلیل گام‌های بعدی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اتفاقی که معمولاً در کارزارهای برگزار شده توسط کارگران در ایران نمی‌افتد، پیگیری یک کارزار تا به نتیجه رسیدن و موفقیت آن است.

- عدم استفاده از همه ظرفیت‌ها برای پیشبرد اهداف کارزار:

موفقیت یک کارزار به عوامل زیادی بستگی دارد. به همین دلیل توصیه می‌شود که همزمان با کارزارهای آنلاین از قدرت و اثربخشی کنش‌ها و کارزارهای آفلاین هم استفاده شود. جمع‌آوری امضا ذیل طومارها، برگزاری اجتماعات و راهپیمایی‌های اعتراضی و اعتصاب از جمله اقداماتی است که باید همزمان با راهاندازی کارزارهای مجازی در دستور کار قرار گیرد.

- فقدان قدرت نمایندگی برای تحقق مطالبات:

اغلب گروه‌هایی که کارزارهای مجازی را تاکنون راهاندازی کرده‌اند از قدرت لازم برای نمایندگی مطالبات کارگران برخوردار نبوده‌اند. فقدان قدرت نمایندگی و نداشتن استراتژی برای چانه‌زنی به نفع حقوق کارگران یک مشکل جدی است که کارایی یک کارزار را زیر سوال می‌برد و آن را به کنشی غیرمسئولانه و تفرنی تبدیل می‌کند.

- فقدان گزارش‌دهی و پاسخگویی:

ضعف در ارائه گزارش‌های دوره‌ای از روند برگزاری کارزارها و نتایج نهایی آنها یک بحران جدی در کارزارهای مجازی در ایران است. عموماً هیچ گروه یا فردی خود را مسئول گزارش‌دهی در خصوص روند برگزاری یک کارزار نمی‌داند و در خصوص موفقیت یا عدم موفقیت آن پاسخگو نیست.

در ادامه به برخی از مهمترین این کارزارها و منشورهای مطالباتی که در یک سال گذشته در پلتفرم‌ها و رسانه‌های اجتماعی به اشتراک گذاشته شده، اشاره می‌کنیم.

- کارزار اعتراض به افزایش نامتناسب مزد

از اواسط بهمن ۱۴۰۱ که فرآیند تعیین دستمزد کارگران با برگزاری جلسات متعددی در شورای عالی کار آغاز شد، اهمیت تعیین مزد متناسب با وضعیت بحرانی تامین معیشت و نرخ تورم در دستور کار فعالان کارگری قرار گرفت. کمیته دستمزد که اعضای آن را نمایندگان تشکلهای شبه حاکمیتی کارگری چون کانونهای هماهنگی شوراهای اسلامی کار تشکیل میدهند با محاسبه کف هزینه معیشت خانوار و نرخ تورم، اعلام کردند که دستمزد زیر ۱۷ تا ۱۸ میلیون تومان کفاف زندگی یک خانوار سه نفره کارگری را نمیدهد. با وجود همه این گزارشها در نهایت شورای عالی کار، حداقل دستمزد کارگران برای سال ۱۴۰۲ را ۲۷ درصد افزایش داد و به ۵ میلیون و ۳۰۸ هزار تومان رساند. حتی مقاومت نسبی اعضای کارگری شورای عالی کار در مقابل نرخ تعیینی نیز نتوانست در توافق دولت و کارفرمایان تغییری ایجاد کند و در نهایت اعضای کارگری نیز مصوبه مزدی را با وعده دولت مبنی بر "ترمیم مزد در صورت نیاز" امضا کردند. پس از تصویب مزد ۱۴۰۲ بود که اعتراضات برخی گروههای کارگری از فضای مجازی آغاز شد و سپس به راهاندازی کارزارها و برگزاری تجمعات اعتراضی رسید.

- کمپین ۱۴۰۲ کارگران پروژههای نفت، گاز و پتروشیمی

تقریباً از هفته آخر فروردین ۱۴۰۲ با اعتصاب کارگران در پتروشیمی سربندر و دهلران موج تازه اعتصابات کارگران پروژههای نفت، گاز و پتروشیمی آغاز شد و از اول اردیبهشت ماه با پیوستن صدها کارگر شاغل در پروژههای مختلف پالایشگاهی و نیروگاهی به اوج خود رسید. اعتصاب کارگران پروژههای شرکت‌های پیمانکاری نفت، گاز و پتروشیمی در راستای کمپینهای مزدی که از سال ۱۳۹۹ به تناوب توسط این گروه از کارگران برگزار می‌شود به راه افتاد اما در سال ۱۴۰۲ کمی زودتر شروع به کار کرد. کمپین کارگران پروژههای در راستای افزایش ۷۹ درصدی دستمزدهای سالانه و بستن قرارداد بر اساس لیست دستمزدهایی که کمپین بر اساس موقعیت شغلی کارگران آن را تنظیم می‌کند، انجام شد. از نتایج این کمپین اطلاع دقیق و مستندی در دست نیست. با این حال برخی فعالان صنفی در گفتگو با رسانه‌های داخلی از تنظیم قراردادهای برخی کارگران پروژه‌ای با واحدهای پیمانکاری بر اساس لیست دستمزدهای منتشر شده توسط کمپین خبر دادند و موفقیت کمپین را نسبی ارزیابی کردند.

- انتشار منشور مطالباتی روز جهانی کارگر ۱۴۰۲

همزمانی اردیبهشت ماه با روز جهانی کارگر و روز معلم در ایران برای فعالان کارگری که برای برگزاری مراسم روز اول ماه می با محدودیتهای حکومتی روبرو هستند، همواره با چالشهایی همراه است. در سال ۱۴۰۲ نیز همچون سالهای گذشته و حتی با سخت‌گیری بیشتر، امکان برگزاری مراسم یا راهپیمایی به مناسبت اول ماه می وجود نداشت. به همین دلیل جمعی از تشکلهای صنفی و مدنی که در میانه اعتراضات اجتماعی ایرانیان در زمستان سال ۱۴۰۱ و در همبستگی با این اعتراضات قطعهنامه مطالبات حداقلی ۲۰ تشکل صنفی و مدنی را منتشر کرده بودند، با انتشار قطعهنامه تازه‌ای

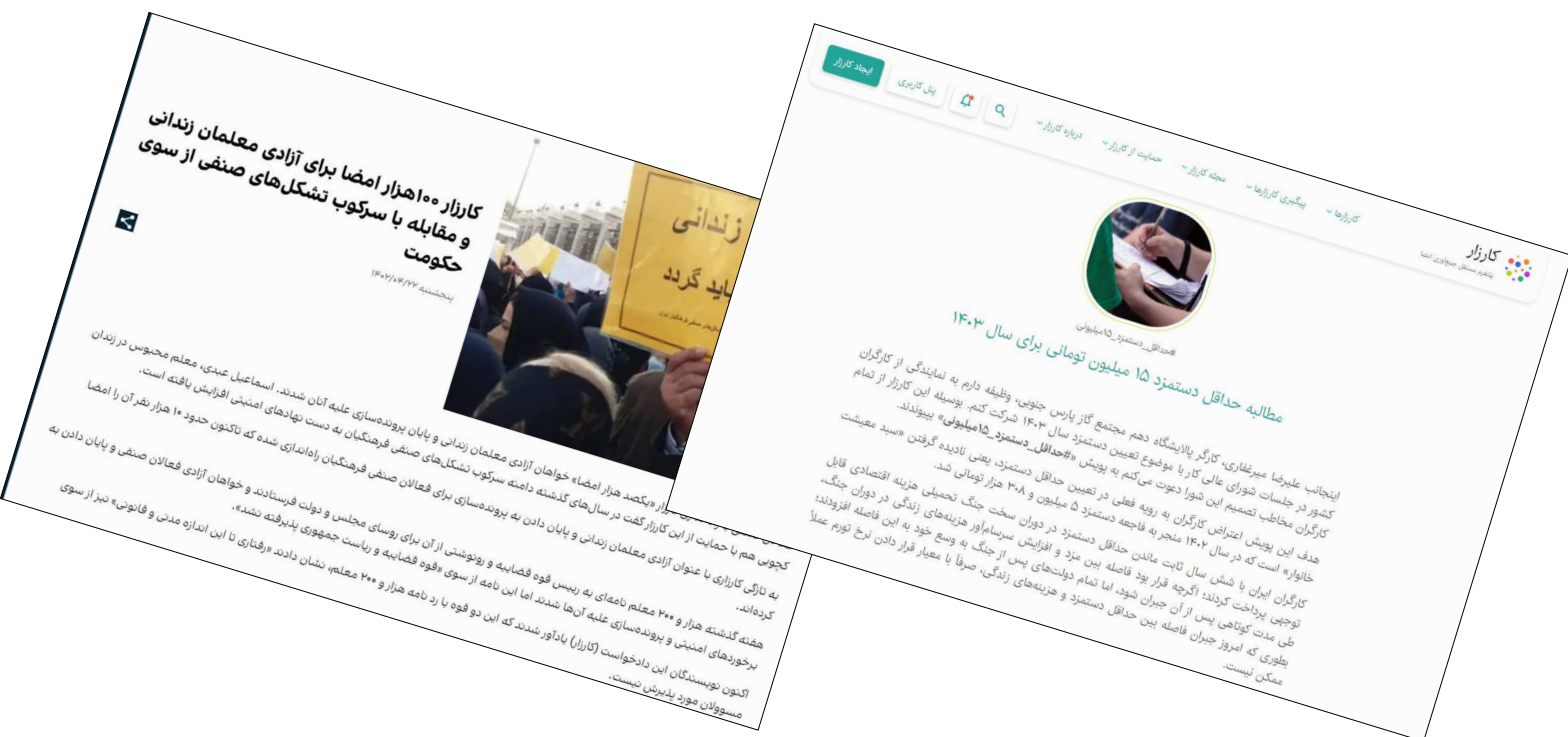
به مناسبت بزرگداشت روز جهانی کارگر اعلام کردند که «با توجه به شرایط و اوضاع و احوال اقتصادی و اجتماعی و سیاسی حاکم بر کشور، طبقه کارگر ایران با قرار گرفتن در مرکز ثقل تحولات سیاسی آتی، قادر خواهد شد افق رهایی بخش و تاریخی خود را بطور حداکثری به پیش برد.» تشکلهای امضاکننده در ذیل این قطعنامه ۱۲ مطالبه صنفی و مدنی از جمله آزادی زندانیان سیاسی، تامین ایمنی کار، امنیت شغلی و افزایش فوری حقوق کارگران، معلمان، کارمندان را خواستار شده بودند. انتشار این منشور توانست در سطح رسانه‌ای موفق عمل کند و خبرساز شود.

۱. کارزار اعتراض به مفاد ضدکارگری لایحه برنامه هفتم توسعه

درست در واپسین روزهای اردیبهشت ماه ۱۴۰۲، متن پیش‌نویس لایحه برنامه هفتم توسعه رونمایی شد و برخی از بندهای آن از همان اولین روز انتشار، واکنش‌های زیادی را به ویژه از سوی کارشناسان روابط کار و فعالان کارگری بدنبال داشت. از جمله این بندها، مواد ۱۵، ۱۶، ۶۶ و ۶۷ لایحه است که به ترتیب به مواردی چون مجوز پرداخت یک دوم حداقل دستمزد تا سه سال اول از سوی کارفرما، فسخ یک طرفه قرارداد کار، افزایش سن بازنشستگی و تغییر در نحوه محاسبه حقوق بازنشستگی اشاره دارد. تنها چند روز پس از انتشار مفاد این پیش‌نویس، کارزارهای مجازی اعتراض به مفاد ضدکارگری لایحه برنامه هفتم توسعه براه افتاد و ظرف کمتر از یک ماه تعداد امضاها در برخی از این کارزارها از مرز **۴۰ هزار امضا**^۱ گذشت. نویسندگان متن این کارزار با خطاب قرار دادن دولت و مجلس از آنها خواسته‌اند تا از تصویب بیش از پیش حقوق کارگران و بازنشستگان دست بردارند. این اعتراضات البته در حذف دو ماده ۱۵ و ۱۶ در متن نهایی لایحه ارائه شده به مجلس موثر بود و منجر به عقب‌نشینی دولت شد. با این حال در لایحه‌ای که در نهایت ۲۸ خرداد ماه توسط ابراهیم رئیسی به مجلس تقدیم شد، مفاد مرتبط با اصلاحات بازنشستگی باقی ماند. طرح افزایش سن بازنشستگی سرانجام در آبان ۱۴۰۲ برای تایید نهایی به شورای نگهبان فرستاده شد. در نشست روز یکشنبه ۲۸ آبانماه ۱۴۰۲ مجلس مقرر شد حداکثر سنوات خدمات برای مردان ۳۵ سال و برای زنان ۳۰ سال به صورت پلکانی افزایش یابد. در همین راستا در آذر ماه ۱۴۰۲، کارگران و بازنشستگان از طیف‌های مختلف به مصوبه افزایش سن بازنشستگی اعتراض کرده‌اند. از جمله می‌توان به انتشار بیانیه اعتراضی ۱۲۷ تشکل صنفی کارگران ساختمانی در سراسر کشور و حمایت و همراهی گروه‌های مستقلی چون «اتحاد بازنشستگان» و «اتحادیه روزنامه‌نگاران آزاد تهران» و یا انتشار بیانیه اعتراضی «سازمان معلمان ایران» و «طومار جمع‌آوری امضا از ۹ کارخانه توسط "شوراهای اسلامی کار تهران"» اشاره کرد.

1. <https://www.karzar.net/76302>

کارزار یکصد هزار امضا برای معلمان زندانی

کمپین یکصد هزار امضا برای آزادی معلمان زندانی و توقف پرونده سازی قضایی و امنیتی علیه فعالان صنفی در تیرماه ۱۴۰۲ پس از آن به راه افتاد که قوه قضائیه و دولت از پذیرش نامه سرگشاده ۱۲۰۰ امضایی فعالان صنفی سر باز زده بودند. ماجرا از این قرار بود که ۱۲۰۰ نفر از معلمان تصمیم گرفتند تا با نوشتن نامه به رئیس قوه قضائیه و ارسال رونوشت برای رؤسای مجلس و دولت این موضوع را به اطلاع سران قوا رسانده و از این طریق آزادی فعالان صنفی و پایان دادن به برخوردهای امنیتی و پرونده سازی علیه آنها را درخواست کنند اما این نامه از سوی قوه قضائیه و دولت پذیرفته نشد. سپس فعالان صنفی با برگزاری یک کارزار مجازی از معلمان شاغل و بازنشسته خواستند تا با پیوستن به کمپین نشان دهند که مطالبه توقف اقدامات قضایی و امنیتی علیه فعالان صنفی، درخواست تنها یک دهم درصد معلمان نیست بلکه یک مطالبه جمعی است. این کمپین سرانجام پس از حدود ۳ ماه فعالیت با مشارکت دو درصد از جامعه یک میلیون و هشتصد هزار نفری معلمان شاغل و بازنشسته خاتمه یافت.

کارزارهای مجازی برای دستمزد ۱۴۰۳

در ادامه تلاش فعالان کارگری برای تصویب حداقل دستمزد مطابق با معیارهای قانونی مندرج در ماده ۴۱ قانون کار، روزهای پایانی سال ۱۴۰۲ نیز با درخواست تصویب مزد عادلانه و قانونی و راه اندازی کارزارهای مجازی با موضوع دستمزد خاتمه یافت. بررسی ها نشان می دهد که دست کم ۴ کارزار مجازی با موضوع حداقل دستمزد خطاب به نمایندگان کارگری حاضر در شورای عالی کار و مسئولین دولتی به ثبت رسیده که از جمله آنها می توان به کارزار «درخواست از نمایندگان کارگری شورای عالی کار برای امضا نکردن مصوبه مزد ۱۴۰۳ در صورت مغایرت با مفاد مندرج در ماده ۴۱ قانون کار»، «کارزار درخواست افزایش سالانه حقوق کارگران و کارمندان متناسب با تورم»، «کارزار انتشار فیلم و تصاویر مذاکرات مزدی» و «کارزار حداقل دستمزد ۱۵ میلیون تومانی» اشاره کرد که حمایت و همراهی شماری از کارگران را در پی داشت و توانست در برخی موارد همچون پخش زنده تصاویر مذاکرات مزدی از صداوسیما جمهوری اسلامی موفق عمل کند.

بخش سوم؛
مروری بر طرح‌ها، لوایح و
سیاست‌گذاری‌ها
در حوزه روابط کار

سلسله بررسی‌های هم‌میهن درباره برنامه هفتم توسعه / این قسمت: صندوق‌های بازنشستگی

محدودیت‌های بیشتر برای بازنشستگی

درخواست عدم تصویب بر نامه هشتم

به جز افزایش سن بازنشستگی در برنامه هفتم توسعه، محاسبه حقوق مستمری بازنشستگان بغیر کرده و از میانگین حقوق ۲ سال آخر به میانگین ۵ سال آخر تبدیل شده که این بند از یکسو پیوسته‌های صندوق‌ها را افزایش می‌دهد و از سوی دیگر بر تعادل حقوق بازنشستگان اثر منفی می‌گذارد. در ماده ۲۷ لایحه است ویران مستمری بازنشستگی در تمامی صندوق‌ها و سازمان‌های بازنشستگی از سال اول برنامه هفتم است از یک‌سوی کم‌میانگین حقوق بازنشستگان و از سوی دیگر در پرداخت حق بیمه مشروط بر آنکه از بیمه‌گذاری ضرب در سنوات پرداخت حق بیمه معاف یک دوم جمع سی‌تای کم‌میانگین ضرب در سنوات بیشتر نباشد معاف یک دوم جمع قدر معقول درصد افزایش ضرب در سنوات حقوق بازنشستگان ملی سه سال آخر به حقوق بازنشستگان و محاسبه شده بود اشتراک می‌شود.

دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده یک این قانون باشد، بیمه‌شده در صورت داشتن مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر می‌تواند پس از رسیدن به شرایط بازنشستگی همچنان به کار خود ادامه دهد؛ مشروط بر اینکه سن او بالاتر از ۶۵ سال نباشد. در تصویر یک این ماده آمده که صندوق‌های بازنشستگی که شرط سنی بازنشستگی مشخص دارند در تصویر دو نیز گفته شده: از میان این حکم مستثنی هستند: در تصویر دو نیز گفته شده: در برنامه هفتم بازنشستگی که سالی حداقل سن بازنشستگی تعیین نشده است حداقل سن لازم برای بازنشستگی ۵۲ سال در سال اول برنامه است. زمان شافلی که رمل لازم‌الاجرا شدن قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت مصوب ۱۴۰۰ صاحب‌فرزند با فرزندی شده یا می‌شود به ازای هر فرزند از یک سال کاهش در سن بازنشستگی بر خوردار می‌شود. برای فرزند سوم و بیشتر میزان

به جز افزایش سن
بازنشستگی در برنامه
هفتم توسعه، محاسبه
حقوق مستمری
بازنشستگان تغییر
کرده و از میانگین

علی ابویی
گزارشگر هم‌میهن

در چهار دهه گذشته، تکالیف متعددی که بر عهده صندوق‌های بازنشستگی از سوی دولت و مجلس گذاشته شده، وضعیت آنها را بحرانی کرده؛ به‌طوری که امروز اگر دولت از بودجه عمومی کشور برای این صندوق‌ها تأمین اعتبار نداشته باشد، قادر به پرداخت مستمری بازنشستگان نخواهد بود. اسناد دولت طبق قانون بودجه باید ۲۳۱ هزار میلیارد تومان اعتبار به صندوق‌ها تخصیص دهد که ۲۰۷ هزار میلیارد تومان

گرچه آغاز و پایان سال ۱۴۰۲ به موضوع دستمزد گره خورد اما در طول این فراز و نشیب یک ساله نهادهایی چون دولت و مجلس با تدوین، تصویب و به جریان انداختن لوایح و طرح‌های دیگری، اقداماتی را هم جهت یا خلاف جهت منافع کارگران انجام دادند.

جستجوی جزییات تعدادی از "طرح‌ها، لوایح و مصوبات مرتبط و ناظر بر روابط کار" که گزارش آنها در سایت‌های "دولت" و "مرکز پژوهش‌های مجلس" منتشر شده، نشان می‌دهد که در یک سال گذشته چندین مصوبه در قالب لایحه و بخشنامه در هیات دولت و چندین طرح در مجلس در حوزه روابط کار، مورد بررسی قرار گرفته و یا به تصویب رسیده است.

با این حال تعدادی از این طرح‌ها و لوایح به دلیل تصویب و یا بالعکس به دلیل عدم تصویب با واکنش‌های منفی در محافل کارگری مواجه شده است. از جمله این موارد چنانکه اشاره شد می‌توان به «مصوبه حداقل دستمزد ۱۴۰۲»، «افزایش سن و سابقه بازنشستگی در جریان تصویب لایحه برنامه هفتم توسعه»، «طرح ساماندهی کارکنان دولت»، «طرح ادغام صندوق‌های بازنشستگی»، «طرح ساماندهی و نظارت بر تجارت مرزی»، «لایحه اصلاح قانون کار»، «بخشنامه نحوه فسخ قرارداد و اخراج کارگران» و «مصوبه حداقل دستمزد ۱۴۰۳» اشاره کرد. در عین حال به جریان افتادن برخی طرح‌ها و لوایح همچون «همسان‌سازی حقوق بازنشستگان کشوری، لشگری و تأمین اجتماعی» نیز واکنش‌های مثبت و امیدوارکننده‌ای را در محافل کارگری به دنبال داشته است.

در گزارش پیش رو جزییات مربوط به لوایح و طرح‌های مصوب و یا در دست بررسی در حوزه روابط کار و آخرین وضعیت رسیدگی به این موارد را مرور خواهیم کرد.

- مصوبه حداقل دستمزد ۱۴۰۲ وضعیت: مصوبه شورای عالی کار

یک سال پیش و تنها به فاصله یک روز مانده به آغاز نوروز ۱۴۰۲، شورای عالی کار حداقل دستمزد کارگران را ۲۷ درصد افزایش داد. رقمی که فاصله زیادی از سبد معیشت و زیست روزمره خانوار کارگری داشت و منجر به عقب‌ماندگی هرچه بیشتر کارگر ایرانی از دستیابی به حداقلی از رفاه اجتماعی شد و از همان روزهای نخست پس از تصویب مزد، اعتراضات زیادی را برانگیخت. [جمع‌آوری نزدیک به ۲۰ هزار امضا](#) و ارسال آن به نهاد ریاست جمهوری، شکایت به دیوان عدالت اداری برای لغو مصوبه مزدی و همچنین تلاش نمایندگان کارگری حاضر در شورای عالی کار برای ترمیم مزد در میانه سال، راه به جایی نبرد و در نهایت هیچ اصلاح یا ترمیمی از سوی دولت در مصوبه حداقل دستمزد ۱۴۰۲ صورت نگرفت. سرانجام سال ۱۴۰۲ برای کارگران ایرانی در حالی به پایان رسید که آمار و ارقام منتشر شده از تورم بیش از ۴۳ درصدی و سبد معیشت حداقل ۲۱ میلیون تومانی حکایت دارند.

- طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه کار وضعیت: مصوبه مجلس

بر اساس این طرح که در فروردین ۱۴۰۲ و با امضای ۲۵ تن از نمایندگان مجلس اعلام وصول شد، قرار است در بازه‌ی زمانی ۱۱۵ ساله، قوانین مربوط به حوزه کار بررسی شده و قوانینی را که در این سال‌ها تصویب شده و نامعتبر یا نامفید است، تحت عنوان احکام نسخ شده، از دور خارج شوند. در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس پیرامون این طرح آمده است: مطابق ماده (۳) «دستورالعمل اجرایی قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور» مصوب ۲۵ خردادماه ۱۳۸۹، دستگاه‌های اجرایی مکلف به ارائه کلیه قوانین مرتبط با حوزه فعالیت خود تا پایان تیرماه ۱۳۹۰ شده‌اند که با ارائه نشدن فهرستی از طرف وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، معاونت قوانین مجلس، رأساً اقدام به گردآوری قوانین مرتبط با حوزه کار ورزیده‌است». طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه کار، شامل بررسی ۷۸ عنوان قانونی متفاوت در حوزه کار است. به واسطه این طرح، ۸۹ حکم قانونی به‌عنوان احکام مدت منقضی شناخته شده و از چرخه قوانین خارج خواهند شد. همچنین ۲۶۵ حکم به‌عنوان احکام منسوخه ضمنی و منتفی اعلام خواهند شد.

برخی از فعالان کارگری اما اعتبارسنجی این طرح را زیر سوال برده‌اند و با ابراز نگرانی از احتمال حذف برخی قوانین حمایتی کار و تامین اجتماعی ذیل عنوان این طرح، می‌گویند مشخص نیست که دایره شمول این طرح چقدر است و در عین حال معلوم نیست که مجلس از چه متر و معیاری برای حذف یا منسوخ کردن احکام مرتبط با حوزه کار استفاده می‌کند.

- طرح استفساریه ماده ۵ قانون بیمه های اجتماعی کارگران ساختمانی وضعیت: مصوبه مجلس

پس از ۴ بار اصلاح قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی ظرف یک سال، طرح استفساریه ماده ۵ قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی با رای موافق ۱۷۴ نماینده در آذرماه ۱۴۰۲ اعلام وصول شد. استفساریه‌ای که به نظر می‌رسد که دغدغه‌های کارفرمایان و نمایندگان مدافع کارفرمایان ساختمانی را هدف قرار داده و در صدد رفع ابهامات آنها در خصوص «اصلاح ماده ۵ قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی» است. طبق متن استفساریه‌ای که روز ۲۰ آذر ماه با قید دو فوریت در مجلس وصول شد، نحوه تسویه بدهی کارفرمایان ساخت و ساز بابت پرداخت سهم بیمه کارگران ساختمانی مورد سوال قرار گرفته علاوه بر اینکه طراحان استفساریه، فهرست طولیلی از عوارض ساخت و ساز و از جمله عوارض تغییر کاربری زمین، بهای خدمات و عوارض حق مشرفیت را از شمول سهم بیمه کارفرمایی حذف کرده‌اند و همچنین انبوه‌سازی هم که در سال‌های قبل، براساس تایید کمیسیون‌های مواد ۱۰۰ و ۹۹ قانون شهرداری ساخت و ساز کرده و حالا متقاضی پایان کار هستند، از فهرست بدهکاران سهم بیمه کارگر ساختمانی حذف شده‌اند. ۱۷۴ رای موافق برای وصول این استفساریه نشان می‌دهد که تعداد مخالفان اجرای قانون بیمه کارگران ساختمانی در مجلس کم نیست و بنابراین کارگران ساختمانی در مجلس از حمایت قدرتمندی برخوردار نیستند. موافقان استفساریه به دلایلی همچون متضرر شدن کارگران ساختمانی به دنبال افزایش حق بیمه و رکود ساخت و ساز متوسل شده بودند و معتقد بودند که بالا بودن سهم بیمه کارفرمایی، می‌تواند خطراتی همچون کاهش اشتغال و ازدواج در جامعه کارگری را رقم بزند چون کارگر ساختمانی دیگر شغلی ندارد که به فکر تشکیل خانواده بیافتد! وصول استفساریه یک شوک غیر قابل باور برای کارگران ساختمانی بود و مخالفت‌های گسترده‌ای را به دنبال داشت. کارگران ساختمانی که جمعیت آنها بیش از یک میلیون و دویست هزار نفر برآورد می‌شود از مصوبه جدید مجلس رضایت ندارند و معتقدند که این مصوبه به دلیل اینکه منابع لازم برای بیمه کارگران را نمی‌تواند فراهم کند، بنابراین مشکل بیمه کارگران را هم نمی‌تواند به طور کامل حل کند. این در حالی است که بیشترین تعداد حوادث کار منجر به فوت یا نقص عضو در این گروه شغلی رخ می‌دهد.

- لایحه اصلاح ماده (۸۶) قانون تأمین اجتماعی وضعیت: در حال بررسی در مجلس

بر اساس ماده ۸۶ قانون تأمین اجتماعی، یکی از شرایط پرداخت کمک عائله‌مندی این است که بیمه شده حداقل سابقه پرداخت حق بیمه به مدت (۷۲۰) روز کار را داشته باشد. با این حال دولت با استناد به اینکه عدم پرداخت حق بیمه به میزان یاد شده منجر به محرومیت کارگران فاقد سابقه بیمه‌ای شده و این حکم قانونی با بند (۸) سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی و بند (۲) سیاست‌های کلی جمعیت که مدنظر رهبر جمهوری اسلامی است مغایرت دارد، این لایحه را پیشنهاد کرد و به مجلس ارائه داد. مطابق این لایحه میزان کمک عائله‌مندی معادل سه برابر حداقل مزد روزانه کارگر ساده در مناطق مختلف برای هر فرزند در هر ماه است. فعالان کارگری تدوین این لایحه را در جهت سیاست‌های حکومت برای افزایش جمعیت ارزیابی می‌کنند.

- افزایش سن و سابقه بازنشستگی در لایحه برنامه هفتم توسعه وضعیت: مصوب مجلس

پس از آنکه متن پیش‌نویس لایحه برنامه هفتم توسعه در اردیبهشت ماه ۱۴۰۲ با اعتراضات کارگری مواجه شد، دولت مجبور شد در نسخه نهایی این لایحه که اواخر خرداد ماه به مجلس ارائه داد دو ماده ۱۵ و ۱۶ را که به کارفرمایان مجوز می‌داد به کارگران تازه‌کار معادل نصف حداقل دستمزد را بپردازند و همچنین قراردادهای کار را به صورت یکطرفه لغو کنند، حذف کند. با این حال دولت در ارتباط با اصلاحات مرتبط با صندوق‌های بازنشستگی عقب‌نشینی نکرد و در متن نهایی موضوع افزایش سن و سابقه بازنشستگی را مطرح کرد. با تصویب نهایی این لایحه در آبان ماه ۱۴۰۲ در مجلس، واضح بود که یکی از پرچالش‌ترین بخش‌های آن فصل پنجم یعنی اصلاح صندوق‌های بازنشستگی و مشخصاً بند الحاقی بند "خ" و بند "ز" ماده ۲۹ لایحه برنامه هفتم توسعه را در راستای افزایش "سن بازنشستگی" به تصویب رساندند که حساسیت‌های زیادی برای کارمندان و کارگران ایجاد کرده است.

بر اساس این ماده، حداکثر سنوات خدمات برای مردان ۳۵ سال و برای زنان ۳۰ سال به صورت پلکانی افزایش یابد. بر این اساس سن بازنشستگی برای مردان ۶۲ و برای زنان ۵۵ سال مقرر شده است. این در حالیست که تا پیش از تصویب این بند از لایحه بودجه ۱۴۰۲، حداکثر سن بازنشستگی تأمین اجتماعی برای مردان ۶۰ و برای زنان ۵۵ سال بود. دولت و مجلس، حامیان این مصوبه با استناد به نسخه‌های پیچیده شده برای افزایش سن بازنشستگی در نقاط دیگر جهان معتقدند با افزایش سن بازنشستگی و انجام اصلاحات به گفته آنها "پارامتریک" می‌توانند کسری بودجه صندوق‌های بازنشستگی را جبران کرده و از احتمال ورشکستگی این صندوق‌ها در آینده نزدیک بکاهند. اما مخالفان و از جمله آنان برخی از نمایندگان مجلس، کارگران و بازنشستگان این ادعا را نمی‌پذیرند و معتقدند نتیجه و خروجی نهایی این مصوبه بهره‌کشی بیشتر از کارگران و دستبرد زدن به جیب آنهاست و اشکال شرعی و قانونی دارد.

- طرح ساماندهی کارکنان دولت وضعیت: در حال بررسی در مجلس

طرح ساماندهی کارکنان دولت مهرماه ۱۳۹۹ در مجلس اعلام وصول شد. در نتیجه تصویب نهایی این طرح، حداقل دو میلیون نفر نیروی شرکتی و پیمانی ساماندهی و تبدیل وضعیت می‌شوند. با تصویب طرح ساماندهی استخدام کارکنان دولت شرکت‌های پیمانکاری کاملاً حذف و از میان برداشته می‌شوند. به همین دلیل نام دیگر این طرح « طرح حذف شرکت‌های تامین نیروی انسانی » است. در نتیجه این طرح سه نوع استخدام وجود خواهد داشت که شامل استخدام رسمی، پیمانی و قراردادی است و دیگر قراردادهایی با عنوان حق‌التدریس، خرید خدمات، شرکتی، حجمی، طرحی و... وجود ندارد. بدین صورت که به کارگیری هر نوع نیروی انسانی تحت هر عنوان به صورت مستمر و تمام وقت در سازمان‌ها صرفاً از طریق انتشار آگهی عمومی، برگزاری آزمون به صورت متمرکز در کل کشور و با طی مراحل گزینش خواهد بود. با تبدیل وضعیت این نیروها علاوه بر کاهش دغدغه استخدام این نیروها حقوق و مزایای آنها نیز افزایش می‌یابد.

با این حال تاکنون اجرای این طرح به دلیل عدم تامین بار مالی آن تصویب نشده و در چندین مرحله با ایراداتی از سوی شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام که وظیفه تایید و تطبیق قوانین با شرع و سیاست‌های کلی نظام را دارند، مواجه شده است. در عین حال، برخی از فعالان کارگری معتقدند دلیل این مخالفت‌ها نه موضوع تامین بودجه که میزان نفوذ و لابی‌گری واسطه‌گران و سرمایه‌داران بخش خصوصی است که منافع خود را در خطر می‌بینند و با لابی‌گری تصویب این طرح را به تاخیر می‌اندازند.

- همسان‌سازی حقوق بازنشستگان کشوری، لشکری و تأمین اجتماعی وضعیت: تصویب شده در لایحه بودجه ۱۴۰۳

۱۱ سال پیش مجلس شورای اسلامی قانون همسان‌سازی حقوق بازنشستگان را تصویب کرد تا به این ترتیب در بازه زمانی مشخصی، حقوق بازنشستگان را همسان با حقوق شاغلان افزایش دهد. با این حال عدم تخصیص منابع بودجه‌ای مناسب، اجرای این قانون را تاکنون به تعویق انداخته است. همین مسئله باعث شد که دست کم از اواسط دهه ۹۰ به این سو که اعتراضات صنفی بازنشستگان به وضعیت معیشتی در بسیاری از شهرهای کشور افزایش یافت، مطالبه اجرای همسان‌سازی به یکی از مهمترین مطالبات آنها تبدیل شود. گرچه سازمان برنامه و بودجه در سال ۱۳۹۹، بودجه‌ای برای همسان‌سازی حقوق بازنشستگان کشوری و لشکری در نظر گرفت، اما بیش از ۴ میلیون بازنشسته تامین اجتماعی از تخصیص بودجه‌ای برای همسان‌سازی حقوق خود بی‌نصیب ماندند. حالا گرچه در جریان بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۳، پیشنهاد همسان‌سازی همزمان حقوق بازنشستگان کشوری، لشکری و تامین اجتماعی را تصویب کرده و دولت وعده داده ظرف مدت ۳ سال، مستمری بازنشستگان را به اندازه‌ای افزایش دهد که به ۹۰ درصد حقوق افراد شاغل برسد، اما بازنشستگان می‌گویند تا زمانی که این وعده‌ها عملیاتی نشود، آمیدی به چنین مصوباتی ندارند.

- طرح ادغام صندوق‌های بازنشستگی وضعیت: در حال بررسی در هیات دولت

طرح دولت برای ادغام صندوق‌های بازنشستگی در دست بررسی است. وزیر کار دولت سیزدهم اوایل خرداد ۱۴۰۲ این موضوع را در جمع خبرنگاران مطرح کرد اما اشاره‌ای به زمان اجرای این طرح نکرده، با اینحال این اظهار نظر با موجی از انتقادات و واکنش‌ها به ویژه در بین کارگران و بازنشستگان صندوق نفت همراه بوده است. به نظر می‌رسد گزینه نهایی وزرات کار برای حل بحران صندوق‌های بازنشستگی افزایش سن بازنشستگی و دیگری ادغام این صندوق‌ها با یکدیگر باشد. امری که در لایحه برنامه هفتم توسعه هم مدنظر قرار گرفته و طرح آن بی‌حاشیه هم نبوده و مساله‌ساز نیز شده است. در این بین، گروهی به این موضوع اشاره می‌کنند که ادغام جای اینکه درمان باشد، موجب ورشکستگی خواهد شد. به باور مخالفان، راه نجات صندوق‌های بازنشستگی در کشور برداشتن چتر حمایتی از اقشار تحت پوشش آن یا ادغام نیست و اداره صندوق‌ها باید به صاحبان اصلی خود واگذار شود.

- ساماندهی و نظارت بر تجارت مرزی وضعیت: مصوب مجلس

مصوبه مجلس در خصوص ساماندهی کالاهای ته لنجی شهریور ماه ۱۴۰۲ تصویب شد. «کاهش تعداد اقلام وارداتی به ۵۹ کالا، ثبت ۶۰ تن وزن برای تریخس کالا و کاهش سفرهای دریایی شناورها» از جمله مفاد این مصوبه بود که منجر به اعتراضات گسترده بازاریان و لنج‌داران شد. معترضان می‌گفتند که برای سال‌ها مردم مرزنشین با استفاده از سهمیه مرزنشینی امرار معاش می‌کردند اما حالا با ورود لنج به بندر کالای همراه ملوان مصادره می‌شود. بازاریان گناوه در اعتراض به مصوبه «ساماندهی و نظارت بر تجارت مرزی» که واردات کالاهای ته‌لنجی را محدود می‌کند، مغازه‌های خود را بستند و اعتصاب کردند. سه هفته اعتصاب بازاریان گناوه در پرفروش‌ترین فصل سال یعنی پاییز، با همراهی مردم این شهر و برگزاری تجمعات اعتراضی همراه بود و اعتراض اهالی بندر ریگ و شهر عسلویه را نیز در پی داشت. لنج‌داران بندر ریگ در تجمع اعتراضی روبروی بخشداری با پهن کردن سفره خالی به بدتر شدن وضعیت معیشت کشتی‌بانان در پی مصوبه ممنوعیت ترخیص کالاهای ته‌لنجی اعتراض کردند پس از این اعتراضات، دولت دستورالعمل جدیدی را برای ساماندهی لنج‌داران در دستور کار قرار داد. بر اساس این دستورالعمل جدید وزن ترخیص کالاهای وارداتی ته‌لنجی به ۷۵ تن و اقلام آن به ۸۰ نوع کالا افزایش یافت.

- ابلاغ مصوبه بیمه نامه ایمنی و بهداشت شغلی وضعیت: مصوبه مجلس

قانون مقوله نامه ۱۵۵ ایمنی و بهداشت شغلی توسط مجلس شورای اسلامی تصویب و پس از تأیید توسط شورای نگهبان، آیین نامه اجرایی توسط شورای عالی حفاظت فنی تدوین و توسط وزیر کار به دولت ارسال و پس از طرح در کمیسیون های فرعی و اصلی دولت در اردیبهشت ماه ۱۴۰۲ در هیئت دولت تصویب شد و به کلیه وزارتخانه ها ابلاغ شد. براساس این مقوله نامه کلیه وزارتخانه ها و دستگاه های اجرایی موظف به ارائه گزارش سالانه در زمینه ایمنی و بهداشت شغلی به وزارت کار هستند و کمیته ملی راهبردی اجرای آیین نامه ایمنی و بهداشت شغلی ۱۵۵ در وزارت کار تشکیل شده و مدیران کل مرتبط ایمنی و بهداشت شغلی تمامی وزارتخانه ها و نمایندگان تشکلهای شبه حاکمیتی کارفرمایی و کارگری عضو این کمیته هستند. گرچه بر اساس اعلام وزارت کار بیش از ۲۵ هزار کمیته حفاظت فنی در کارگاههای کل کشور فعال هستند اما انجمن های صنفی حفاظت فنی از استقلال کافی برای نظارت بر عملکرد این کمیته ها برخوردار نیستند و گزارش های بازرسی به طور مستمر و شفاف ارائه نمی شوند. این مصوبه قرار بود از بهمن ماه سال ۱۴۰۲ در کلیه وزارتخانه ها و دستگاه های اجرایی به مورد اجرا گذاشته شود.

- لایحه نحوه برگزاری تجمعات و راهپیمایی ها وضعیت: در حال بررسی در مجلس

ابتدا در سال ۱۴۰۰ طرحی تحت عنوان «نحوه تشکیل اجتماعات و برگزاری راهپیمایی ها» به مجلس ارائه شد که به تصویب نرسید و سپس در اردیبهشت ۱۴۰۲ لایحه «نحوه برگزاری تجمعات و راهپیمایی ها» که با قید یک فوریت در جلسه هیئت وزیران تصویب شده بود، تقدیم مجلس شد که هم اکنون نیز در حال بحث و بررسی در مورد آن هستند. این لایحه که ۴۶ ماده دارد، گرچه با استناد به اصل ۲۷ قانون اساسی در صدد بروزرسانی قوانین اصلی بر اساس وضعیت امروز جامعه است اما با نگاهی جزئی تر به برخی مفاد آن درخواستیم یافت که باز هم تغییری در شیوه مواجهه با اعتراضات مسالمت آمیز حاصل نشده است. به عنوان مثال؛ این لایحه در ماده ۴ خود به بیان استثنائاتی می پردازد که اصل آزادی اجتماعات را نقض می کنند؛ این ماده چهار مورد را بیان می کند که شامل؛ بی حرمتی به اصول اعتقادی یا مقدسات دین اسلام و یا مغایرت با احکام اسلامی، حمل سلاح، ایراد خدشه به استقلال، وحدت ملی و تمامیت ارضی کشور و ایراد خدشه به اصول تغییرناپذیر قانون اساسی جمهوری اسلامی می شود. در ماده ۵ هم شرایطی را نام می برد که وجودشان منجر به ممانعت از برگزاری راهپیمایی و تجمع می شود؛ نظیر برهم زدن نظم عمومی و یا تخریب اموال عمومی و... که طبیعتاً نافی اصل آزادی برگزاری تجمعات مسالمت آمیز است. برخی از منتقدان این لایحه معتقدند؛ این لایحه در تعارض با اصل ۲۷ قانون اساسی است. قانون اساسی تنها منع حمل سلاح و مخل نبودن به مبانی اسلام را مطرح کرده، اما لایحه به گونه ای تنظیم شده که فراتر از دو محور مذکور است.

- پرداخت بدهی دولت به سازمان تامین اجتماعی از طریق واگذاری سهام وضعیت: مصوبه مجلس (برنامه بودجه ۱۴۰۲)

هیات وزیران در مهرماه ۱۴۰۲ به استناد اصل ۱۳۸ قانون اساسی و در اجرای جز ۱ بند د تبصره ۱۹ ماده واحده قانون بودجه ۱۴۰۲ تصویب کرد. طبق این تبصره دولت موظف است به منظور تأدیه بدهی قطعی حسابرسی شده خود به سازمان تامین اجتماعی حداقل هفتصد هزار میلیارد (۷۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال از روشهای تهاتر یا واگذاری سهام، واگذاری نفت خام و میعانات گازی تا پنج سال اقدام کند. بر این اساس باقی مانده سهام متعلق به دولت در شرکت کشتیرانی جمهوری اسلامی (حدود هفده درصد) به سازمان تامین اجتماعی واگذار می شود. در صورت عدم تکافوی ارزش سهام مذکور بخشی از سهام متعلق به دولت در شرکت های پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند و پالایش نفت کرمانشاه پس از تصویب هیئت واگذاری برای موضوع تخصیص می یابد. در اسفند ماه ۱۴۰۲، خبرگزاری ایرنا اعلام کرد که با واگذاری ۱۷ درصد سهام شرکت کشتیرانی جمهوری اسلامی که باقی مانده سهام دولت در این شرکت بود، ۲۵ هزار میلیارد تومان در ازای بدهی های بیمه ای به سازمان تامین اجتماعی به این سازمان واگذار شده است.

بدهی دولت به تامین اجتماعی - که هر ساله به دلیل عدم پرداخت سهم سه درصدی دولت در حق بیمه ها و همچنین عدم پرداخت تعهد سهم دولت در بیمه بسیاری از اقشار تعهد شده (۲۳ گروه شغلی فاقد کارفرمای مشخص) در تامین اجتماعی افزون تر می شود - مبلغی است که در صورت عدم پرداخت، باعث می شود که این سازمان در پرداخت مستمری خود و انجام تعهدات درمانی به مشکل بخورد.

- لایحه اصلاح قانون کار وضعیت: در حال بررسی در هیات دولت

در اواخر خرداد ۱۴۰۲ موضوع پیش نویس لایحه اصلاح قانون کار در دستور کار دولت قرار گرفت. دولت ابراهیم رئیسی مدعی است با اصلاح موادی از قانون کار مصوب ۱۳۶۹ می خواهد به رفع بخشی از دغدغه های کارگران و حفظ امنیت شغلی آنان کمک کند. مواد ۷، ۱۰، ۲۴ و ۲۷ قانون کار و تمرکز بر موضوعاتی چون جلوگیری از تداوم موضوع قراردادهای سفید امضای کارگران، ممنوعیت دریافت چک و سفته و برات از کارگران، ممنوعیت اخراج زنان کارگر در ایام مرخصی زایمان و ساماندهی قراردادهای مدت موقت، هدف این اصلاحات است. ارائه این پیش نویس با واکنش های مختلفی از سوی گروه کارگری و کارفرمایی همراه شد و اتاق های بازرگانی، خانه صنعت، معدن و تجارت ایران و کانون عالی کارفرمایی در یک نشست مشترک و در جلسات مرتبط، درخواست بازگشت این لایحه به شورای عالی کار و یا کمیسیون تخصصی امور عمومی و سرمایه انسانی دولت را مطرح کردند و گروه های کارگری بویژه کانون همahنگی شوراهای اسلامی کار به موارد اصلاحی اعتراض کردند. در نهایت این پیش نویس برای بررسی بیشتر به شورای عالی کار ارجاع شد.

پس از بررسی در این شورا، برخی از نمایندگان کارگری از کانون عالی انجمن های صنفی کارگری پیش نویس دیگری را آماده کرده و به دولت پیشنهاد دادند که از جزییات آن اطلاعات چندانی در دست نیست اما گفته می شود در پیش نویسی که تهیه شده و فرستاده شده، به طور همزمان دو موضوع «تامین امنیت شغلی» برای کارگران و هم «امنیت ایجاد شغل» برای کارفرمایان مدنظر قرار گرفته است.

- اصلاح قانون بیمه بیکاری وضعیت: در حال بررسی در هیات دولت

همزمان با ادامه تلاش‌های دولت سیزدهم در زمینه اصلاح مفادی از قانون کار و تامین اجتماعی، اخیراً اصلاح موادی از قانون بیمه بیکاری مصوب ۱۳۶۹ نیز در دستور کار دولت قرار گرفته است. طبق این اصلاحات که مفاد ۱، ۵، ۶، ۷ قانون بیمه بیکاری را مدنظر قرار داده، دامنه مشمولان بیمه بیکاری گسترده‌تر شده اما مدت زمانی که هر فرد می‌تواند از مزایای این بیمه بهره‌مند شود، کاهش پیدا کرده است.

بر اساس قانون بیمه بیکاری، بیمه شده باید قبل از بیکار شدن حداقل ۶ ماه سابقه پرداخت حق بیمه داشته باشد و مدت دریافت حقوق بیکاری نیز در سوابق بازنشستگی، از کارافتادگی و فوتی او لحاظ می‌شود. در حالی که در اصلاحیه پیشنهادی، حداقل سابقه به یک سال افزایش یافته و در مدت دریافت مقرری، فقط یک سال اول در سابقه بازنشستگی لحاظ می‌شود و کل مدت بابت از کارافتادگی و فوت محسوب خواهد شد.

همچنین بر اساس اصلاحات پیشنهادی طول مدت تحت پوشش قرار گرفتن مقرری بگيران کاهش یافته است. طبق ماده ۷ مدت مقرری بیمه بیکاری فعلی برای مجردین حداکثر ۳۶ ماه و برای متاهلین حداکثر ۵۰ ماه است. اما در اصلاحیه پیشنهادی دولت این میزان برای مجردین به ۲۱ ماه و برای متاهلین به ۲۴ ماه تقلیل پیدا کرده است.

- بخشنامه نحوه اخراج کارگر وضعیت: بخشنامه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۴ اسفند ۱۴۰۲ متن بخشنامه نحوه اخراج کارگر در اجرای ماده ۲۷ قانون کار را منتشر کرد که بر این اساس کارفرمایان می‌توانند قرارداد کارگران را با بهانه «قصور در انجام وظایف» یا «نقض آیین‌نامه‌های انضباطی کارگاه بعد از دریافت تذکر کتبی» یک جانبه فسخ و کارگر را از کار اخراج کنند. در این بخشنامه همچنین قید شده که در صورت وجود تشکل در کارگاه، کارفرما مکلف است تا نظر مثبت تشکل کارگری را برای اخراج کارگران بگیرد و در صورت مخالفت تشکل کارگری، کارفرما نمی‌تواند کارگر را از کار اخراج کند؛ نکته‌ای که به نظر می‌رسد کارگران و تشکل‌ها را در برابر یکدیگر قرار بدهد. فعالان مدنی و صنفی می‌پرسند که در شرایطی که کارفرمایان هنگام استخدام کارگران نظر تشکل‌ها را نمی‌پرسند چگونه آنان را قرار است واسطه اخراج کارگران قرار بدهند؟

بسمہ تعالیٰ

جمهوری اسلامی ایران
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
وزیر

«تختنامه»

«چشمه»

شورای عالی کار با حضور نمایندگان سه گروه (دولت، کارفرمایان و کارگران) در جلسه مورخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۸ پس از بحث و بررسی راجع به تعیین حداقل مزد سال ۱۴۰۳، در اجرای ماده (۴۱) قانون کار موارد زیر را مورد تصویب قرار داد:

۱- از اول سال ۱۴۰۳ حداقل مزد روزانه با نرخ یکسان برای کلیه کارگران مشمول قانون کار (اعم از قرارداد کار دائم یا موقت) مبلغ ۳۲۸۸۷۲۸ ریال (دو میلیون و سیصد و هشتاد و هشت هزار و هشتصد و هشت ریال) تعیین می گردد. همچنین از اول سال ۱۴۰۳ سایر سطوح مزدی نیز روزانه ۲۴ درصد مزد ثابت یا مزد مینا (موضوع ماده ۳۴ قانون کار) به اضافه روزانه ۳۳۰۰۲۶ ریال به نسبت آخرین مزد در سال ۱۴۰۲ افزایش می یابد.

تجربه: با اعمال افزایش این بند مزد شغل کارگران مشمول طرح های طبقه بندی مشاغل مصوب وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و نیز مزد ثابت سایر کارگران نیاید از مبلغ ۳۲۸۸۷۲۸ ریال (دو میلیون و سیصد و هشتاد و هشت هزار و هفتصد و هشت ریال) بند (۱) کمتر شود.

۲- به کارگرانی که در سال ۱۴۰۳ دارای یک سال سابقه کار شده یا یک سال از دریافت آخرین پایه سنواتی آنان گشته باشد، روزانه مبلغ ۷۰۰۰۰ ریال نیز به عنوان پایه سنوات) پرداخت خواهد شد.

تجربه: ۱- پرداخت مبلغ مربوط به پایه سنواتی کارگران مشمول طرح های طبقه بندی مشاغل مصوب وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با در نظر گرفتن رقم فوق الذکر برای گروه یک با توجه به دستورالعمل و جدول اعلامی توسط اداره کل روابط کار، جبران خدمت و بیمه بیکاری صورت می گیرد.

تجربه: ۲- به کارگران فصلی به نسبت مدت کارکردشان در سال ۱۴۰۲، میزان مقدر در این بند یا تجربه یک آبان حسب مورد تعلق خواهد گرفت.

تجربه: ۳- بر اساس مصوبه مورخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۸ شورای عالی کار و در راستای تقویت مهارت محوری و بهره مندی تمامی کارگران و در نتیجه رضایتی کارگران با سابقه، از ابتدای سال ۱۴۰۳ همه کارگران دارای قرارداد کار دائم و موقت مشمول قانون کار که دارای یک سال سابقه کار شده و یا یک سال از

بهره مندی - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - کمیته ای
Wshvta - www.mcln.ir - Em31

جمع‌بندی

تحقیقات "داوطلب" نشان می‌دهد که گسترش اعتراضات کارگران و بازنشستگان به دلیل بحرانی‌تر شدن شرایط معیشتی، عدم تناسب مزد و مستمری با نرخ تورم، افزایش معوقات مزدی و بیمه‌ای و همچنین تلاش دولت برای تنگ‌تر کردن حلقه محاصره نیروی کار از طریق قوانین و مقررات دستوری و محدودکننده در سال آینده نیز قابل پیش‌بینی است. با وجود فقدان سازمان‌یافتگی و عدم وجود تشکلهای کارگری مستقل که مطالبات کارگران را نمایندگی کنند، اما گستردگی دامنه بحران معیشتی منجر به آن شده تا کارگران در بسیاری از بخش‌ها از جمله در معادن و صنایع مادر، حول مطالبه مشترک بهبود وضع معیشتی جمع شده و به نقض حقوق کار اعتراض کنند. آنها این کار را اغلب از طریق مطالبه اجرای بدون کم و کاست قوانین و مقررات کار انجام می‌دهند. اما در ماههای اخیر دامنه بحران معیشتی و بی‌ثباتی شغلی تا بدانجا پیش رفته که گاهی کارگران به خشونت علیه خود متوسل شده و با اقدام به خودکشی به این شرایط اعتراض می‌کنند. شاید به این دلیل که چشم‌انداز پیش روی کارگران شاغل، بازنشستگانی هستند که این روزها خیابان‌های ایران را به تسخیر خود درآورده‌اند.

بحران پس از بازنشستگی در ایران بسیار جدی است. مستمری کمتر از نرخ تورم و خدمات درمانی و رفاهی ناکافی منجر به آن شده که بازنشستگان بویژه گروههایی که حداقل مستمری را دریافت می‌کنند حتی پس از بازنشستگی برای امرارمعاش به شغل‌هایی چون دستفروشی، رانندگی در تاکسی‌های اینترنتی، نگهبانی و سایر مشاغل خدماتی روی بیاورند. سطح نامناسب دستمزد در کنار عدم اجرای قوانین و مقررات تصریح شده در قانون کار و آیین‌نامه‌های اجرایی و فقدان وجود تشکل‌های کارگری که آزادانه بتوانند مطالبات کارگران را پیگیری کنند، از جمله دلایل گسترده شدن اعتراضات کارگری است.

با این حال نتایج این اعتراضات به دلیل فقدان سازمان‌یافتگی گروههای معترض، خودجوش بودن اعتراضات و همچنین تأثیرپذیری آن از تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی پیش رو چندان مشخص نیست. گرچه کارگران دست از مطالبه‌گری برنمی‌دارند اما همچنان فقدان "تشکل‌یابی" نقطه ضعف جدی اعتراضات صنفی و کارگری است.

محدودیت‌های فراروی تشکل‌یابی از چالش‌های درونی و بیرونی ناشی از تهدیدهای امنیتی مانع از آن شده تا اعتراضات در بازه‌های زمانی مشخصی به نتیجه مطلوب برسند. از دست ندادن خیابان و حضور در اعتراضات میدانی برای نشان دادن شدت و گستره مطالبه‌گری، با وجود چنین شرایطی گرچه اقدامی ارزشمند و اثرگذار _دست کم در سطح اجتماعی_ است و نشان‌دهنده آگاهی کارگران از بیان و پیگیری مطالبات در سطح عمومی است، اما در اغلب موارد به دلیل "فقدان سازماندهی" تهدیدی برای تصمیم‌گیران در سطوح بالاتر محسوب نمی‌شود و گاه این مسئله منجر به فرسایشی شدن روند بسیاری از اعتراضات شده است. فقدان اثربخشی حضور خیابانی به ویژه در جدی گرفته نشدن حضور خیابانی بازنشستگان از سوی نیروهای امنیتی و انتظامی دیده می‌شود. دولت آنها را خطر محسوب نمی‌کند و خود را ملزم به پاسخگویی نمی‌بیند. این در حالیست که هدف و انگیزه اصلی اعتراضات خیابانی، تأثیرگذاری مستقیم و اعمال فشار بیشتر بر تصمیم‌گیران برای تغییر وضع موجود است. این مهم با تقویت دو بال "ماندن در خیابان" به عنوان یک استراتژی درازمدت و "اقدامات راهبردی و جایگزین" به عنوان یک استراتژی کوتاه‌مدت و انگیزاننده قابل انجام است.

در چنین وضعیتی، افزایش آگاهی کارگران و به طور کلی مزدبگیران از اهمیت سازماندهی به صورت تشکیلاتی و یا به دلیل محدودیت‌های سیستماتیک به شکل مجازی و کانالیزه کردن مطالبات برای نتیجه‌گیری مطلوب، یکی از مهمترین نکاتی است که باید موردتوجه فعالان کارگری قرار گیرد.

مروری بر وضعیت جنبش کارگری در سال ۱۴۰۲

www.davtalab.org

اردیبهشت ۱۴۰۳

